

ЙОРДАН РАДИЧКОВ
ЕПИЧНИ ВРЕМЕНА

chitanka.info

След като филоксерата бе изтребила лозята, нашите опитали да отгледат алжирка, но на алжирката не ѝ провървяло и затуй прибягнали до един прочут сорт отел. За няколко години тоя отел покри всички припеци, филоксерата не смееше да припари в лозята и минаваше на пръсти край тях. „Нека клечи сега в къпините, викаха нашите, и нека си върти там мустаците, колкото иска!“ Лично аз не съм виждал никога филоксерата, само съм слушал за нея. Народът, за да не я забрави, почна да нарича с името ѝ всички зли и люти жени; помня, че в моето селище имаше вече няколко филоксери — щом две жени се счепкат помежду си, едната вика на другата филоксеро, другата също не ѝ остава длъжна и ѝ вика филоксеро, а веднъж две филоксери се биха с мотики. Като не можа да проникне в отела, тя проникна в селището. Мнозина вече не искаха да си вземат жени от селото, един от нашите викаше: „На мене филоксерата ми не трябва!“, и ходи чак в Прогорелец, та си доведе оттам жена. Като поживя известно време с нея, тя също излезе филоксерата.

Нея есен виното вече кипеше в бъчвите и всички разправяха, че ако с такова вино полееш камък, камъкът ще се пръсне, сякаш е взривен с барут. По това време властите имаха нареждане да покръстят и острижат циганите, защото разнасят петнист тиф: сякаш циганите само за туй са се пръкнали — да разнасят петнистия тиф! Те ги сгащваха в катуните или ги гонеха по полето и щом хванеха някого, веднага почваха да го стрижат и го намазваха с газ. Селото се изпълни със стригани циганки, целите наръбени с ножици. Нашите викаха: „Докато властите стрижат циганите и ги мажат с газ, ние да вземем да скрием добре виното, защото акцизните вече ще тръгнат да мерят!“

Всички решиха да крият, и то да крият хубаво, а не както през пролетта укриваха овцете от бегликчиите. През пролетта цялото селище укри овцете в гората, всички звънци бяха свалени. Бегликчиите дойдоха да броят овцете и да вземат беглика, но хич и не погледнаха селото, а отидоха право в гората, защото овцете блееха и се издадоха. „Овцата не става за конспирация!“, казаха нашите и си платиха беглика.

Виното, разбира се, не е овца — ни вода иска, ни хляб, нито пък блее, затуй можеш да го укриеш, където си искаш. Нощем и тайно нашите изпокриха бъчвите и оставиха в мазетата по някоя и друга задънка, колкото да замажат очите на акцизните. Няколко дни минаха,

а тях още ги нямаше. Тях ги нямаше, но вместо тях в селото се появи смрадовранката.

Смрадовранката е извънредно рядка птица, голяма почти колкото врана, ужасно смрадлива и ужасно шумна. Тя се завъртя над селото, нещо пища и прави във въздуха, после отиде в небесата, нямаше я бая време, после се спусна подобно камък, но не падна, за да се разбие върху земята, а взе да се върти, да пища и да прави всякакви фигури. Где-що имаше птица, се разхвърча и се пръсна в околните гори, защото никой не можеше да трае смрадта на тая истеричава смрадовранка. Смрад, смрад — ужасна работа! Излезе ловец с пушката си, вика: „Ще ѝ светя маслото!“, и много гърмя подир птицата, ама тя пет пари не дава за гърмежите му и продължи да се мятта над селото.

През туй време на едного козата падна във варницата и тъй взе да врещи, че смрадовранката остана доста озадачена и стихна в бекировите тополи. Козата врещи и се бие във варницата, стопанинът отърча с брат си, та я извадиха, ама малко късно я извадиха, очите на животното бяха ослепели. То врещи и стои в двора, братята го изкъпаха, а другите селяни им викат да заколят козата, за да не се мъчи. Човекът обаче никак не искаше да си заколи козата, защото му давала мляко, и я остави в двора да се успокои. Животното наистина малко се успокои и тръгна да се полута, но нали вече нищо не виждаше, взе, че отново падна във варницата. „Как така!“, вика големият брат на малкия, а малкият му вика: „Как така?“ Извадиха отново козата и като помислиха, я заклаха. Народът взе по парче месо, плати и като че нямаше голяма загуба.

Подир тая история дойдоха акцизните, нашите веднага отидоха при тях, викат: „Здрасти!“, обаче акцизните нищо не викат, гледат си службата и тръгнаха да мерят виното. Смрадовранката излезе от бекировите тополи и пак почна своите истеричави работи над селото. Акцизните вървят от къща на къща, но даже и не надникват в мазетата, а се забиват право в купите царевичак и мушат с шомполи. Щом мушнат с шомпола и шомполът веднага удря в някоя укрита бъчва. Те разтуриха где що имаше купи и измериха всичкото вино. Нашите гледат кисело и псуват на майка смрадовранката, а тя пет пари не дава, пища и се мятта над селото, та направи на смрад целия въздух.

Акцизните се спряха в един двор, само там не можаха да намерят къде е скрито виното. Стопанинът се бие в гърдите и вика, че няма

вино, а акцизните викат: „Нема начин да нема!“, и изпомушиха всичко, дето можеше да бъде намушено. А оня се бие в гърдите, докато на края нещо в къщата изгърмя и покривът ѝ беше отнесен.

Той пък да вземе да скрие бъчвата на тавана на къщата си, виното не било съвсем прекипяло, напънало бъчвата и я пръснало в същия миг, когато акцизните вече се бяха отказали и си прибираха шомполите. По размера на дъгите и обръчите те определиха колко литра вино е имало на тавана и човекът трябваше да си плати акциза като всички останали.

Може би с това щяхме да зазимим, но не мина и седмица, тук и там кокошките почнаха да измират. Жените казаха: „Тия филоксери ще вземат да измрат всичките, ами я най-добре да ги отнесем в града и да ги продадем на гражданите!“ Гражданинът от кокошка нищо не разбира и на него умът му е, колкото на кокошката! Те взеха кокошките, та на пазара и се наредили всичките до интизапното, дето бил едрият рогат добитък. В интизапното пък за беда да се случи един ветеринар, щом видял кокошките, попитал откъде са и нашите му казали от еди-къде си. „Добре, казал ветеринарният, ама тия кокошки са болни от чума и трябва да се изколят!“

„Леле! Леле!“, почнали да пищят жените и си прибрали кокошките. Те гледали да изчезнат час по-скоро, но ветеринарният забрал един старши, та подир жените.

Жени, кокошки, старши и ветеринар пристигнаха в селото и оставиха на мъжете да се разправят. Мъжете говориха с ветеринарния, казаха му как е паднала козата на едного във варницата, как всички веднага казали, че трябва да заколи добичето, и той човекът го заклал, защото не може, когато всички ти викат да го заколиш, ти да го оставиш да се мъчи с белите очи. „Друго не могло и да се направи“, каза ветеринарният и заповяда да се изтребят всички кокошки до крак, защото са болни от чума.

Помня, че тогава той взе със себе си кметския наместник и поляка на селото и влизаше с тях във всеки двор, а старшията стоеше на улицата и плашеше с пушката си. Мъжете няма как да отстъпят, всеки държи брадва и с брадвата кълца кокоши глави на дръвника. Кучетата изпобесняха от ужас, като гледаха как се мятат кокошите стада в двора. Ветеринарният навсякъде казваше, че кокошето месо може да се яде, стига да се свари хубаво.

„Щом може да се яде, ще го ядеме!“ , казаха нашите. Комините на къщите задимяха, пушеци закриха цялото село, смрадовранката се задуши и падна в реката. Жените мъкнат вода от гераните, реват, та воят им стига чак до небето. Да се оставят закланите кокошки, ще се вмиришат. Цялата чума трябваше да се попари, да се оскубе и да се сvari. От всички страни хвърчи перушина, носи се дъх на пърлено, мъжете цепят дърва с брадвите и поддържат огньовете.

Надвечер народът се събра по дворовете — по няколко семейства в един двор, — някои пък излязоха на улицата и всички мъкнат по една грамада варени кокошки. Мъжете ядат мълчаливо, жените ядат и хълцат, сълзи се стичат по бузите и по пазвите им, а децата ядат весело, наклакали край камарите. Слънцето преваля баирите, здрач плъпна из долините, гладни лисици развяха опашките си, а народът седи пред купищата и все яде, и яденето няма свършване. Всички остригани цигани дойдоха и колкото и гладни да бяха, не можаха да опустошат камарите, много благословии произнесоха и пожелаха на нашите да не се отърват от берекет и от късмета си. По това време в селото влезе човек, той носеше точило на гърба си и изпърво никой не можа да го познае, защото доста беше брадясал. Па той излезе наш човек от Врачанския централен затвор, задигнал пътем това точило, та да точи на него брадви и ножове. „Сядай, Ерменко, му викат нашите, и се гощавай!“ Той сяда на своето точило и почва да яде заедно с мъжете и вика: „Ей, живот си живеете вие, ние там в кариерите щехме да изпукаме, едва отървахме кожата си!“ Пък нашите му викат: „Ами живеем си!“

Тъй в ония епични времена живеехме ние — когато гладувахме, гладувахме, но когато пък се ядеше, се ядеше до сълзи.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.